

5-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN AKRAN İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ*

Merve SOLAK ARABACI¹, Haktan DEMİRCİOĞLU²

ÖZ

Araştırmada 5-6 yaş grubu çocukların akran ilişkilerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemi, basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenmiş olup Manisa İl'inin merkez ilçeleri olan Yunusemre ve Şehzadeler ilçelerindeki resmi ve özel bağımsız anaokullarına devam eden 5-6 yaş grubu 504 çocuk (237'si kız ve 267'si erkek) ve öğretmenleri, araştırma örneklemini oluşturmuştur. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeline göre tasarlanmıştır. Verilerin elde edilmesinde "Ladd Profilet Çocuk Davranış Ölçeği" ile araştırmacılar tarafından geliştirilen "Genel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde verilerin dağılım durumu dikkate alınarak Bağımsız Gruplar için t-testi, Mann Whitney-U Testi, Kruskal Wallis-H Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırmada akranlara karşı prososyal davranışların çocuğun yaşına ve cinsiyetine göre; asosyal davranışların çocuğun yaşına ve devam ettiği okul türüne göre; kaygılı korkulu olmanın çocuğun yaşına, cinsiyetine ve devam ettiği okul türüne göre; akranlar tarafından dışlanmanın çocuğun yaşına, cinsiyetine ve devam ettiği okul türüne göre; aşırı hareketliliğin çocuğun yaşına, cinsiyetine ve devam ettiği okul türüne göre; saldırganlığın çocuğun cinsiyetine ve devam ettiği okul türüne göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan araştırmada akranlara karşı prososyal davranışların, akranlara karşı asosyal davranışların, kaygılı korkulu olmanın, akranlar tarafından dışlanmanın, aşırı hareketliliğin ve akranlara yönelik saldırganlığın çocuğun kardeş sayısına ve doğum sırasına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermediği saptanmıştır. Araştırma bulguları ilgili literatür çerçevesinde tartışılarak yorumlanmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Okul Öncesi Dönem, Akran İlişkileri, Arkadaşlık

EXAMINATION OF PEER RELATIONSHIPS OF 5-6 YEARS OLD CHILDREN

ABSTRACT

Purpose of the research is to examine the peer relationships of children aged 5-6 in terms of some demographic variables. The sample of the study selected by simple random sampling method, consisted of 504 children (237 girls and 267 boys) between the ages of 5-6 who attend formal and private independent kindergartens located in Yunusemre and Şehzadeler counties of Manisa and their teachers. In this study "The General Information Form" and "Ladd-Profilet Child Behaviour Scale" were used. In the study, Independent Groups t-Test, Mann-Whitney U Test, One Way Anova, Kruskal Wallis-H Test were used to analyze of data. According to the results of this study, prosocial behaviors towards peers differ based on age and gender; asocial behaviors towards peers differ based on age and type of kindergarten; anxiousness-fearfulness of children differs based on age, gender and type of kindergarten; exclusion by peers differs based on age, gender and type of kindergarten; hyperactivity of children differs based on age, gender and type of kindergarten; aggression towards peers differs based on gender and type of kindergarten and all these relationships are found to be significant. On the other hand, it was found that prosocial behaviors towards peers, asocial behaviors towards peers, anxiousness-fearfulness of children, exclusion by peers, hyperactivity of children and aggression towards peers did not show statistically significant differences according to the number of siblings and birth order of the child. The findings of the study were discussed, interpreted and appropriate suggestions were given within the scope of the literature.

Key Words

Preschool Period, Peer Relations, Friendship

*Bu makale Doç. Dr. Haktan Demircioğlu'nun danışmanlığında Merve Solak Arabacı'nın Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde hazırladığı "5-6 Yaş Grubu Çocukların Ebeveynleri ve Akranlarıyla İlişkileri ile Ebeveynlerinin Evlilik Yaşam Duyumlarının İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinin bir kısmından üretilmiştir.

¹Çocuk Gelişim Uzmanı, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Manisa/ Türkiye, merve.solak@hacettepe.edu.tr

²Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara/ Türkiye, hdemircioglu@hacettepe.edu.tr

Alıntılama: Solak Arabacı, M., Demircioğlu, H. (2019). 5-6 yaş grubu çocukların akran ilişkilerinin incelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(6), 205-221.

Giriş

İnsanlarla ilişki kurma ihtiyacı, kendini her toplumda göstermektedir. Bu ihtiyacın temelinde biyolojik bir yön bulunmakta olup her toplum ve toplumdaki her aile, bu ihtiyacı değişik biçimlerde ve derecelerde ortaya koymaktadır (Cüceloğlu, 2012). Başkaları ile anlamlı ilişki kurma becerisi, yaşam kalitesinin önemli belirleyicilerinden biridir (Hay, 2004). Okul öncesi dönemde kurulan akran ilişkileri, çocuğun karşılaştığı ilk örnekler olması ve çocuğun tüm gelişim alanlarını etkileyebilecek işlevlere sahip olması açısından büyük öneme sahiptir (Erwin, 2000). Arkadaşlık, tercih edilen sosyal bir ortakla kurulan karşılıklı, devamlı ve kompleks bir ilişki olup akranlarla kurulan ilgi ve etkileşimin doruk noktasını temsil etmektedir (Hay, 2004). Arkadaşlık genellikle sıkı, karşılıklı ve gönüllü kurulan ikili ilişki olarak tanımlanmaktadır. Arkadaşlığın gönüllü yapısı, çocukların beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılayan arkadaşlıklar kurmalarına, bu arkadaşlıkları sürdürmelerine ve onlardan vazgeçebilmelerine olanak tanımaktadır (Rubin ve Menzer, 2010). Akran, bir bireyin belirli bir konudaki eşiti; karşılıklı ilişki içinde bulunulan aşağı yukarı aynı düzeydeki kişidir (Morgan, 2009). Akran için yapılan tanımlar incelendiğinde tanımların ortak noktasının yaş, eğitim durumu, sosyal konum ve benzer özellikler bakımından eşitlik, denklik olduğu görülmektedir (Erwin, 2000; Gülay, 2008; Morgan, 2009; Mcdevitt ve Ormrod, 2002; Fazlıoğlu, 2012).

Literatür incelendiğinde akran ilişkilerinin kimlik duygusu kazanılmasına katkıda bulunma; sosyal becerilerin uygulanmasını sağlama; kuralların, toplumsal rollerin öğrenilmesini ve uygulanmasını sağlayacak ortamlar sunma; aile dışındaki dünya hakkında bilgi ve karşılaştırma kaynağı sunma; duygusal ve sosyal destek sağlama; çatışma çözme gibi etkili kişilerarası becerileri öğrenme fırsatı sağlama; başkalarının duyguları karşısında uygun tepki verme ve duyguları kontrol etme; kendi kapasitesini değerlendirme; birbirlerinin hayatlarını anlamalarında yardımcı olma, cinsel kimliğini pekiştirme gibi işlevleri olduğu görülmektedir (Santrock, 2012; Erwin, 2000; Yörükoğlu, 2000; Fabes ve Martin, 2001; Mcdevitt ve Ormrod, 2002; Boivin, 2005). Özetle akranlarla yaşanan deneyimler, çocuklara yaşam boyu adaptasyonlarını etkileyecek geniş davranış, beceri ve tutum serileri kazandırmaktadır (Rubin ve ark., 1998).

Ladd (1990) çalışmasında, çocuk okula başladığında, 2 ay sonra ve yılın sonunda olmak üzere toplam 3 ayrı zamanda çocuğun akranları ile ilişkisinin okul uyumunda oynadığı potansiyel rolü araştırmıştır. Çalışma bulguları, okula başladığında arkadaş sayısı fazla olan çocukların okulun 2. ayında daha olumlu okul algısı geliştirdiklerini ve bu ilişkileri devam ettirenlerin yıl ilerledikçe okulu daha çok sevdiklerini ortaya koymuştur. Sınıfta yeni arkadaşlar edinmek, yüksek okul başarısı ile ilişkili bulunmuş; erken akran reddi yaşayan çocukların ise okul algılarının olumsuz olduğu, bu çocukların okuldan kaçınma düzeylerinin daha yüksek olduğu ve okulda yıl boyunca düşük performans gösterdikleri görülmüştür. Çeşitli araştırmalar akran ilişkilerinin, çocuğun gelişiminde uzun süreli etkileri olduğunu göstermektedir. Akran grupları arasında gösterilen sosyal uyum, yetişkinlik yıllarındaki uyumun, hatta gelecekteki ruh sağlığı ve duygusal problemlerin yordayıcısı olmaktadır (Rogers ve Ross, 1986). Parker ve Asher (1987) çocuklukta akran ilişkilerinde yaşanan güçlüğün yaşamın ileriki yıllarında ciddi uyum sorunlarını öngördüğü iddiası ile yaptıkları derleme çalışmada, yapılan çalışmaların akran uyumu zayıf olan çocukların daha sonraki yaşamsal zorluklar için risk taşıdıkları hipotezini destekler nitelikte olduğunu; problemlili akran ilişkilerinin üç indeksinin (kabul, saldırganlık ve çekingenlik/çekilme), üç sonucu (okuldan ayrılma, suçluluk ve psikopatoloji) öngördüğünü saptamışlardır. Benzer şekilde Hay (2005)'da akran ilişkilerinin kısa ve uzun süreli etkilerini vurgulamakta ve erken yaşta akranlarla kurulan olumlu ilişkilerin çocukları daha sonraki psikolojik problemlere karşı koruduğunu ifade etmektedir.

Bir ilişki, diğer etkenlerden yalıtılmış şekilde var olmadığı gibi yaşanma biçimini de etkileyecek çeşitli faktörlerin etkili olduğu bir bağlamda sürdürülmektedir (Erwin, 2000). Çocuğun akran grupları ve arkadaşları ile ilişkileri aile, okul ve toplum da dâhil olmak üzere muhtemelen çocuğun hayatının her alanındaki gelişimini ve işleyişini etkileyecektir. Çocuğun hayatında yer alan tüm bağlamlar da çocuğun akran

gruplarındaki işleyişini etkilemektedir (Gifford Smith ve Brownell, 2003). Buradan yola çıkarak araştırmada aşağıdaki temel probleme cevap aranmıştır.

5-6 yaş grubu çocukların akran ilişkileri, çocuğun cinsiyetine, yaşına, kardeş sayısına, doğum sırasına, devam ettiği okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmanın türü

Araştırma tarama modelidir. Bu model, geçmişte veya hâlihazırda var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi hedefleyen bir modeldir (Karasar, 2014).

Evren ve Örneklem

Manisa'nın Şehzadeler İlçesinde dördü resmi biri özel olmak üzere beş bağımsız anaokulu; Yunusemre İlçesinde ise yedisi resmi, 14'ü özel olmak üzere 21 bağımsız anaokulu bulunduğu; mevcut 26 anaokulunda ise 5-6 yaş grubunda toplamda 1125 çocuk olduğu tespit edilmiştir (Veriye Erişim Tarihi: 25.11.2016). Bu çerçevede araştırmanın evreni 1125 çocuk olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın örnekleme belirlenirken basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmış olup örneklemin evreni temsiliyet gücünü arttırmak amacıyla, evrende bulunan tüm anaokullarından veri toplanması hedeflenmiştir. Araştırmanın örneklemini Manisa İl'i merkez ilçeleri olan Yunusemre ve Şehzadeler ilçelerinde bulunan ve araştırmaya katılmayı kabul eden dokuzu özel bağımsız anaokulu, 10'u resmi bağımsız anaokulu olmak üzere toplam 19 bağımsız anaokulunda eğitime devam eden 237'si kız ve 267'si erkek toplam 504 çocuk oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Genel Bilgi Formu: Araştırmaya katılan çocuklar, anneleri ve babaları hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Genel bilgi formu, çocukların yaş, cinsiyet ve doğum sırasına; anne ve babaların ise yaş, evlilik yaşı, öğrenim durumu, çalışma durumu, sahip olunan çocuk sayısı, ailenin gelir durumu ve aile yapısına ilişkin bilgilerin belirlenmesine yönelik soruları içermektedir. Genel bilgi formunun üst bölümünde çalışmanın amacına ilişkin bilgi yer almaktadır.

Ladd Profilet Çocuk Davranışı Ölçeği: Ölçek, okul öncesi dönemdeki çocukların akranlarıyla ilişkilerini, öğretmenlerin gözlemleri doğrultusunda değerlendirmek amacıyla Ladd ve Profilet (1996) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek prososyal davranış, asosyal davranış, dışlanma, kaygılı korkulu olma, aşırı hareketlilik ve saldırgan davranışlar olmak üzere 6 tip davranış yapısını içermektedir (Ladd ve Profilet, 1996). Üçlü likert tipindeki ölçek toplam puan vermemekte olup, her bir alt ölçek kendi içinde değerlendirilmektedir. Alt ölçeklerden alınan toplam puanlar, o alt ölçeğin temsil ettiği davranışın hangi sıklıkta gerçekleştirildiğini belirtmektedir. Ölçeğin iç güvenirlik çalışması sonucunda elde edilen iç tutarlık katsayıları; akranlarına karşı saldırganlık alt boyutu 0.89, akranlarına karşı prososyal davranışlar gösterme alt boyutu 0.92, akranlarına karşı asosyal davranışlar gösterme alt boyutu 0.87, akranlarına karşı korkulu-kaygılı olma alt boyutu 0.77, akranları tarafından dışlanma alt boyutu 0.94, akranlara karşı aşırı hareketlilik alt boyutu 0.88'dir (Gülay, 2008). Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması ve 5-6 yaş grubu çocuklar için geçerlik güvenirlik çalışması Gülay (2008) tarafından yapılmıştır. Yapılan geçerlik güvenirlik çalışmaları sonucunda, ölçeğin iç tutarlık katsayısı 0.81 olarak belirlenmiştir. Akranlarına karşı saldırganlık alt ölçeğinin iç tutarlık katsayısı 0.87, akranlarına karşı prososyal davranışlar gösterme alt ölçeğinin iç tutarlık katsayısı 0.88, akranlarına karşı asosyal davranışlar gösterme alt ölçeğinin iç tutarlık katsayısı 0.84, akranlarına karşı kaygılı-korkulu olma alt ölçeğinin iç tutarlık katsayısı 0.78, akranları tarafından dışlanma alt ölçeğinin iç tutarlık katsayısı 0.89, akranlara karşı aşırı hareketlilik alt ölçeğinin iç tutarlık katsayısı 0.83 olarak belirlenmiştir (Gülay, 2008).

Araştırmanın Etik Yönü

Ladd Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin, araştırmada kullanılabilmesi için ölçeğin uyarlama çalışmasını yapan araştırmacı ile iletişime geçilerek gerekli izin alınmıştır.

Ardından Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden ve Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan gerekli izinler alınarak çalışmaya başlanmıştır.

Veri Toplama İşlemi

Genel Bilgi Formunda yer alan bilgiler bağımsız anaokulları aracılığı ile ebeveynlere ulaştırılmış olup ölçekler ise örneklem grubunda yer alan çocukların öğretmenleri tarafından doldurulmuştur.

Verilerin Analizi

Veriler SPSS programıyla analiz edilmiştir. Normal dağılım gösteren verilerin analizinde Bağımsız Gruplar için t-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmış olup normal dağılım göstermeyen verilerin analizinde ise Mann Whitney-U-Testi, Kruskal Wallis-H Testi kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıp dağılmadığına karar verilirken histogram, P-P, Q-Q grafikleri ile çarpıklık (kurtosis) ve basıklık (skewness) değerleri dikkate alınmıştır (Field, 2009). Çalışmada çarpıklık ve basıklık ölçülerinin ± 1.5 sınırları içerisinde olması, normal dağılımın varlığına kanıt olarak değerlendirilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Tablo 1. Araştırmaya katılan çocuklara ve ebeveynlerine ilişkin demografik özelliklerin dağılımı

Değişkenler	Gruplar	F	%
Cinsiyet	Kız	237	47
	Erkek	267	53
Yaş	60-65 Ay	337	47
	66-72 Ay	267	53
Çocuk	Kardeşi Yok	178	35.3
	Bir Kardeş	273	54.2
	İki Kardeş ve üzeri	53	10.5
Doğum Sırası	Birinci Sıra	313	62.1
	İkinci Sıra ve üzeri	191	37.9
Okul Türü	Bağımsız Resmi Anaokulu	330	65.5
	Bağımsız Özel Anaokulu	174	34.5
Toplam		504	100

Tablo 1 incelendiğinde örnekleme oluşturan çocukların %47'sinin kız, %53'ünün erkek olduğu görülmektedir. Örneklem grubundaki çocukların %47'si 60-65 aylıkken %53'ü 66-72 aylıktır. Çocukların %35.3'ü tek çocuk olup %54.2'sinin bir kardeşi, %10.5'inin ise iki veya daha fazla kardeşi bulunmaktadır. Çocukların %62.1'i ailenin ilk çocuğuyken %37.9'u ise ikinci çocuk ya da daha üzeridir. Çocukların %65.5'i resmi anaokuluna devam ederken %34.5'i ise özel anaokuluna devam etmektedir.

Tablo 2. Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin alt boyutlarının cinsiyete göre t- testi sonuçları

ÇDÖ Alt Boyutları	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ortanca	Min	Max	ss	t	p
Prososyal Davranış	Kız	237	26.68	28	13	30	4.08	5.469	0.000*
	Erkek	267	24.64	25	13	30	4.29		

*p<0.05

Tablo 2 incelendiğinde çocukların Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği prososyal davranış alt boyutu puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (p<0.05). Bu bulgu ışığında kız çocukların erkek çocuklara göre akranlarına karşı daha fazla prososyal davranış gösterdikleri söylenebilir.

Tablo 3. Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin alt boyutlarının cinsiyete göre Mann-Whitney-U testi sonuçları

ÇDÖ Alt Boyutları	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ortanca	Min	Max	ss	Sıra Ortalaması	z	p
Asosyal Davranış	Kız	237	8.23	7	7	19	2.08	245.11	-1.18	0.238
	Erkek	267	8.57	7	7	21	2.44	259.06		
Dışlanma	Kız	237	7.47	7	7	18	1.58	237.27	-3.28	0.001*
	Erkek	267	7.89	7	7	18	2	266.02		
Kaygılı Korkulu Olma	Kız	237	11.29	11	9	20	2.34	230.55	-3.23	0.001*
	Erkek	267	12.12	12	9	24	2.92	271.98		
Aşırı Hareketlilik	Kız	237	5.39	5	4	12	1.63	204.33	-7.14	0.000*
	Erkek	267	6.63	6	4	12	2.1	295.25		
Saldırganlık	Kız	237	7.93	7	7	18	1.68	223.46	-4.48	0.000*
	Erkek	267	9.01	8	7	21	2.92	278.28		

*p<0.05

Tablo 3 incelendiğinde çocukların Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin asosyal davranış alt boyutu puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($p>0.05$); dışlanma, kaygılı korkulu olma, aşırı hareketlilik ve saldırganlık alt boyutlarına ait puan ortalamalarının ise cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu bulgu ışığında erkek çocukların kızlara göre akranlarına karşı daha fazla kaygılı korkulu, aşırı hareketli ve saldırgan oldukları, akranları tarafından daha fazla dışlandıkları söylenebilir.

Tablo 4. Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin alt boyutlarının yaşa göre t-testi sonuçları

ÇDÖ Alt Boyutları	Yaş (Ay Grubu)	N	\bar{X}	Ortanca	Min	Max	ss	t	p
Prososyal Davranış	60-65 Ay	237	24.76	25	13	30	4.55	-4.134	0.000*
	66-72Ay	267	26.34	28	15	30	3.95		
Aşırı Hareketlilik	60-65 Ay	237	6.27	6	4	12	2.02	2.369	0.018*
	66-72Ay	267	5.85	5	4	12	1.95		

*p<0.05

Tablo 4 incelendiğinde çocukların Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin prososyal davranış ve aşırı hareketlilik alt boyutlarına ait puan ortalamalarının çocuğun yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu bulgu ışığında 66-72 aylık çocukların 60-65 aylık çocuklara göre akranlarına karşı daha fazla prososyal davranışlar gösterdikleri ve 60-65 aylık çocukların 66-72 aylık çocuklara göre daha fazla aşırı hareketli oldukları söylenebilir.

Tablo 5. Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeğinin alt boyutlarının yaşa göre Mann-Whitney-U testi sonuçları

ÇDÖ Alt Boyutları	Ay Grubu	N	\bar{X}	Ortanca	Min	Max	ss	Sıra ortalaması	z	p
Asosyal Davranış	60-65 Ay	237	8.73	8	7	21	2.54	271.98	-3.106	0.002*
	66-72Ay	267	8.13	7	7	18	3.98	235.21		
Dışlanma	60-65 Ay	237	7.84	7	7	18	1.99	264.44	-2.574	0.010*
	66-72Ay	267	7.56	7	7	17	1.67	241.90		
Kaygılı Korkulu Olma	60-65 Ay	237	12.11	12	9	24	2.87	271.98	-2.869	0.004*
	66-72Ay	267	11.39	11	9	23	2.48	235.21		
Saldırganlık	60-65 Ay	237	8.58	8	7	21	2.57	255.15	-0.408	0.683
	66-72Ay	267	8.44	8	7	21	2.39	250.15		

*p<0.05

Tablo 5 incelendiğinde çocukların Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin saldırganlık alt boyutu puan ortalamalarının çocuğun yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($p>0.05$); asosyal davranış, dışlanma ve kaygılı korkulu olma alt boyutlarına ait puan ortalamalarının ise çocuğun yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu bulgu ışığında 60-65 aylık çocukların 66-72 aylık çocuklara göre akranlarına karşı daha fazla asosyal davranış gösterdikleri, daha fazla kaygılı korkulu oldukları ve akranları tarafından daha fazla dışlandıkları söylenebilir.

Tablo 6. Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin alt boyutlarının kardeş sayısına göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları

ÇDÖ Alt Boyutları	Kardeş Sayısı	N	\bar{X}	Ortanca	Min	Max	ss	F	P
Prososyal Davranış	Yok	178	25.94	27	13	30	4.13	1.436	0.239
	1	273	25.53	27	13	30	4.31		
	2 ve üzeri	53	24.83	25	13	30	4.8		
Aşırı Hareketlilik	Yok	178	6.19	6	4	12	2.01	2.281	0.103
	1	273	6.05	6	4	12	2.03		
	2 ve üzeri	53	5.53	5	4	12	1.65		

Tablo 6 incelendiğinde çocukların Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin prososyal davranış ve aşırı hareketlilik alt boyutlarına ait puan ortalamalarının çocuğun kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 7. Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin alt boyutlarının kardeş sayısına göre Kruskal-Wallis H testi sonuçları

ÇDÖ Alt Boyutları	Kardeş Sayısı	N	\bar{X}	Ortanc	Min	Max	ss	Sıra Ortalaması	H	p	İkili Karşılaştırma
Asosyal Davranış	Yok	178	8.5	7	7	19	2.34	257	0.576	0.750	
	1	273	8.2	7	7	21	2.21	248.4			
	2 ve üzeri	53	8.6	7	7	17	2.46	258.52			
Dışlanma	Yok	178	7.62	7	7	18	1.77	248.77	0.645	0.724	
	1	273	7.76	7	7	18	1.92	255.73			
	2 ve üzeri	53	7.57	7	7	16	1.61	248.42			
Kaygılı Korkulu Olma	Yok	178	11.86	11,5	9	24	2.64	262.66	3.171	0.205	
	1	273	11.73	11	9	23	2.74	251.64			
	2 ve üzeri	53	11.28	11	9	19	2.63	222.78			
Saldırganlık	Yok	178	8.54	8	7	21	2.39	259.85	4.623	0.099	
	1	273	8.61	8	7	21	2.68	255.03			
	2 ve üzeri	53	7.83	7	7	13	1.36	214.75			

Tablo 7 incelendiğinde çocukların Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin asosyal davranış, dışlanma, kaygılı korkulu olma ve saldırganlık alt boyutlarına ait puan ortalamalarının çocuğun kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 8. Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin alt boyutlarının doğum sırasına göre t-testi sonuçları

ÇDÖ Alt Boyutları	Doğum Sırası	N	\bar{X}	Ortanca	Min	Max	ss	t	p
Sosyal Davranış	1.	313	25.86	27	13	30	4.22	1.742	0.082
	2. ve +	191	25.17	26	13	30	4.42		
Aşırı Hareketlilik	1.	313	6.10	6	4	12	1.98	0.751	0.453
	2. ve +	191	5.96	6	4	12	2.01		

Tablo 8 incelendiğinde çocukların Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin sosyal davranış ve aşırı hareketlilik alt boyutlarına ait puan ortalamalarının çocuğun doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 9. Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin alt boyutlarının çocuğun doğum sırasına göre Mann-Whitney-U testi sonuçları

ÇDÖ Alt Boyutları	Doğum Sırası	N	\bar{X}	Ortanca	Min	Max	ss	Sıra Ortalaması	z	p
Asosyal Davranış	1.	313	8.37	7	7	19	2.22	251.23	-0.275	0.783
	2. ve +	191	8.47	7	7	21	2.4	254.58		
Dışlanma	1.	313	7.67	7	7	18	1.86	251.24	-0.370	0.712
	2. ve +	191	7.73	7	7	17	1.78	254.57		
Kaygılı Korkulu Olma	1.	313	11.67	11	9	24	2.74	252.86	-0.028	0.978
	2. ve +	191	11.82	11	9	23	2.63	252.73		
Saldırganlık	1.	313	8.58	8	7	21	2.60	256.66	-0.872	0.383
	2. ve +	191	7.38	8	7	21	2.27	245.68		

Tablo 9 incelendiğinde çocukların Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin asosyal davranış, dışlanma, kaygılı korkulu olma ve saldırganlık alt boyutlarına ait puan ortalamalarının çocuğun doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 10. Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin alt boyutlarının çocuğun devam ettiği okul türüne göre t- testi sonuçları

ÇDÖ Alt Boyutları	Okul Türü	N	\bar{X}	Ortanca	Min	Max	ss	t	p
Sosyal Davranış	Resmi	330	25.79	27	13	30	4.25	1.361	0.174
	Özel	174	25.24	27	13	30	4.41		
Aşırı Hareketlilik	Resmi	330	5.82	5	4	12	1.93	-3.484	0.001*
	Özel	174	6.47	6	4	12	2.04		

* $p<0.05$

Tablo 10 incelendiğinde çocukların Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin sosyal davranış alt boyutu puan ortalamalarının çocuğun devam ettiği okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($p>0.05$); aşırı hareketlilik alt boyutu puan ortalamalarının ise çocuğun devam ettiği okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu bulgu ışığında özel anaokullarına devam eden çocukların resmi anaokullarına devam eden çocuklara göre akranlarına karşı daha fazla aşırı hareketli oldukları söylenebilir.

Tablo 11. Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin alt boyutlarının okul türüne göre Mann-Whitney-U testi sonuçları

ÇDÖ Alt Boyutları	Okul Türü	N	\bar{X}	Ortanca	Min	Max	ss	Sıra Ortalaması	z	p
Asosyal Davranış	Resmi	330	8.14	7	7	18	2.05	231.71	-4.845	0.000*
	Özel	174	8.93	8	7	21	2.6	291.93		
Dışlanma	Resmi	330	7.61	7	7	18	1.74	244.46	-2.536	0.011*
	Özel	174	7.85	7	7	18	1.97	267.76		
Kaygılı Korkulu Olma	Resmi	330	11.32	11	9	23	2.53	228.52	-5.164	0.000*
	Özel	174	12.51	12	9	24	2.83	297.99		
Saldırganlık	Resmi	330	8.26	8	7	21	2.20	238.01	-3.268	0.001*
	Özel	174	8.97	8	7	21	2.87	279.98		

*p<0.05

Tablo 11 incelendiğinde çocukların Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin asosyal davranış, dışlanma, kaygılı korkulu olma ve saldırganlık alt boyutlarına ait puan ortalamalarının çocuğun devam ettiği okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu bulgu ışığında özel anaokullarına devam eden çocukların resmi anaokullarına devam eden çocuklara göre akranlarına karşı daha fazla asosyal davranış gösterdikleri, daha kaygılı korkulu ve saldırgan oldukları, akranları tarafından daha fazla dışlandıkları söylenebilir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmada prososyal davranışın çocuğun cinsiyetine göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre kız çocukların erkek çocuklara oranla akranlarına karşı daha fazla prososyal davranış gösterdiği görülmektedir. Kızların sosyal becerilerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu (Çiftçi Topaloğlu, 2013; Anthony ve arkadaşları, 2005; Yener, 2014; Crombie ve Gold, 1989; Atılğan, 2001; Tatlı ve Alakoç Pirpir, 2015; Jamyang Tshering, 2004; Gültekin Akduman ve arkadaşları, 2015) düşünüldüğünde kız çocukların erkeklere göre daha fazla prososyal davranış göstermesinin şaşırtıcı bir sonuç olmadığı söylenebilir. Kız ve erkek çocukların yetiştirilme biçimlerine göre farklı toplumsal cinsiyet rollerine sahip oldukları bilinmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında olumlu sosyal davranışlar sergilemenin kızlar için biçilmiş bir rol olması, kız çocuğunun bu rolleri çevresindeki modeller yoluyla öğrenmesi ve kız çocuklarının sergilediği olumlu sosyal davranışların pekiştirilmesi gibi eğilimlerin bu bulguda etkili olabileceği düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde araştırma bulgusuyla tutarlı çalışmaların olduğu görülmektedir. Salı (2014), 5-6 yaş grubundaki 243 çocuk ile yaptığı çalışmada kızların erkeklere oranla arkadaşlarına karşı daha fazla yardımcı amaçlayan sosyal davranışlar sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Altay ve Güre (2012) çalışmalarında okulöncesi dönemdeki kız çocukların erkeklere göre daha fazla olumlu sosyal davranışlar gösterdiklerini görmüşlerdir. Ladd ve Profilet (1996), çalışmalarında kızların prososyal davranış puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Persson (2005), 22-40 aylık 44 okulöncesi dönem çocuğu üzerinde prososyal ve saldırgan davranışları uzunlamasına araştırdığı çalışmada, kız çocukların prososyal davranışlardan biri olan fedakârlık davranışında erkeklerden daha yüksek puan aldıklarını görmüştür. Literatürde araştırma bulgusunu destekleyen çok sayıda farklı çalışma bulunmaktadır (Acun Kapıkıran ve ark., 2006; Knafo ve Plomin, 2006; Peren ve ark., 2007; Gülay, 2008; Karakuş, 2008; Şen, 2009; Karaca, Gündüz ve Aral, 2011; Ulyurt, 2012; Çiftçi Topaloğlu, 2013; Yener, 2014; Gür, 2016). Literatürde araştırma bulgularıyla örtüşmeyen sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Walker (2004) okulöncesi dönemdeki 182 çocuk ile yürüttüğü çalışmada, prososyal davranışların cinsiyete göre farklılaşmadığını saptamıştır. Yüce (2015) 4-6 yaş grubu 120 çocuk ile yürüttüğü çalışmada yardımcı amaçlayan sosyal davranışların cinsiyete göre farklılık göstermediğini saptamıştır. Araştırma bulguları arasındaki farklılıkların, değerlendirmede kullanılan ölçme araçlarındaki ve örneklem gruplarındaki farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulguları akranlara karşı kaygılı korkulu olmanın cinsiyete göre farklılık gösterdiği sonucunu ortaya koymaktadır. Bu sonuç, erkek çocukların kız çocuklara oranla akranlarına karşı daha fazla kaygılı korkulu olduğunu göstermektedir. İçselleştirme davranış problemlerinin kızlarda daha fazla görüldüğü (Moss ve ark., 2006; Rönnlund ve Karlsson, 2006; Aras, Ünlü ve Taş, 2007) düşünüldüğünde araştırma bulgusunun şaşırtıcı olduğu söylenebilir. Toplumumuzdaki cinsiyetçi yaklaşım ile değerlendirildiğinde kız çocukların gösterdiği kaygılı korkulu davranışların dikkat çekmeyeceği, ancak erkek çocukların kaygılı korkulu davranışlarının yüksek olasılıkla dikkat çekeceği söylenebilir. Bu bağlamda eğitimcinin cinsiyetçi bir yaklaşım ile değerlendirme yapma olasılığının bu bulguda rolü olabileceği düşünülmektedir. İlgili literatür incelendiğinde çalışma sonuçları arasında farklılıkların olduğu görülmektedir. Örneğin, araştırma bulgularına paralel olarak Salı (2014), 5-6 yaş grubu 243 çocuğun çeşitli değişkenler açısından akran ilişkilerini incelediği çalışmada erkek çocukların akranlarına karşı daha kaygılı-korkulu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Gür (2016)'ün çalışma bulguları da erkeklerin kızlardan daha kaygılı ve korkulu olduğu yönündedir. Tarkoçin (2014) 48-66 aylık çocuk grubunun katıldığı çalışmada, erkek çocukların kızlara göre daha endişeli ve ağlamaklı olduklarını saptamıştır. Schmidt ve arkadaşları (2002), sosyal yeterliliğin yordayıcılarına ilişkin anaokuluna devam eden 49 çocuk üzerinde yaptıkları araştırmada erkeklerin kızlara göre daha kaygılı olduğunu saptamıştır. Diğer taraftan Ertürk Kara ve Gürgeç (2016), 4-6 yaş grubu çocukların davranış sorunlarını ele aldıkları çalışmada, endişeli ve ağlamaklı olmanın cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşmışlardır. Alisinanoğlu ve Ulutaş (2003), 10 yaşındaki çocukların ve annelerinin sürekli kaygılarını inceledikleri araştırmada bulgular, sürekli kaygının cinsiyete göre farklılık göstermediği sonucunu ortaya koymaktadır. Kız ve erkek çocukların benzer düzeyde kaygılı korkulu olduğunu gösteren farklı çalışmalar da bulunmaktadır (Ladd ve Profilet, 1996; Livingston, 1996; Gülay, 2008; Dursun, 2010; Çiftçi Topaloğlu, 2013). Diğer taraftan Sümer ve Şendağ (2009), bağlanmanın benlik saygısı ve kaygı düzeyi üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmada, araştırma bulgusunun aksine kızların kaygı düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmaların örneklem gruplarındaki farklılıkların, değerlendirmede kullanılan ölçme araçlarındaki farklılıkların ya da bilginin farklı kaynaklardan elde edilmesinin araştırma bulguları arasındaki farklılıklara neden olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulguları arkadaşlar tarafından dışlanmanın cinsiyete göre farklılık gösterdiği sonucunu ortaya koymaktadır. Buna göre, erkek çocukların kız çocuklara oranla akranları tarafından daha fazla dışlandığı görülmektedir. Bu bulgu, kız ve erkek çocukların sosyal gelişim farklılıklarını düşündürmektedir. Dodge ve arkadaşları (2003), 585 çocuk ile yürüttükleri çalışmada saldırgan davranışların akran reddine neden olduğunu görmüşlerdir. Buradan yola çıkarak erkek çocukların kızlara göre akranları tarafından daha fazla dışlanması, erkek çocukların daha saldırgan ve hareketli olmaları ile (Gülay, 2008; Ladd ve Profilet, 1996; Salı, 2014; Uluhurt, 2012; Kanlıkılıçer, 2005; Tarkoçin, 2014; Gür, 2016; Ertürk Kara ve Gürgeç, 2016; Kızıllık Kartal, 2014) açıklanabilir. Literatür incelendiğinde araştırma bulgularını destekleyen çalışmalar olduğu görülmektedir. Salı (2014), 5-6 yaş grubu 243 çocuğun çeşitli değişkenler açısından akran ilişkilerini incelediği çalışmada erkek çocukların kız çocuklara göre akranları tarafından daha fazla dışlandığını saptamıştır. Uluhurt (2012), 5-6 yaş grubu 720 çocuğun akran ilişkilerini incelediği araştırmada erkek çocukların kız çocuklarına göre akranları tarafından daha fazla dışlandığı sonucuna ulaşmıştır. Anthonysamy ve Zimmer Gembeck (2007), çalışmalarında erkek çocukların daha fazla akran reddi ile karşılaştığı sonucunu ortaya koymuşlardır. Diğer taraftan Gür (2016) ve Gülay (2008) ise yaptıkları çalışmalarda akranlar tarafında dışlanmanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Ladd ve Profilet (1996)'in çalışma bulguları da akranlar tarafından dışlanmanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucunu ortaya koymaktadır. Bulgulara ait farklılıkların çalışmaların örneklem gruplarındaki farklılıklarından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulguları aşırı hareketliliğin cinsiyete göre farklılık gösterdiği sonucunu ortaya koymaktadır. Sonuçlar, aşırı hareketliliğin kız çocuklara oranla erkeklerde daha fazla görüldüğünü göstermektedir. Bu bulgu, kız çocukların dil kullanımına dayalı (Blatchford ve ark., 2003; Ormalioğlu, 1999), daha sakin (Martin ve Fabes, 2001) oyunları oynamayı tercih ederken, erkek çocukların daha çok fiziksel aktiviteye (Ormalioğlu, 1999; Fabes ve Martin, 2003; Boyle ve arkadaşları, 2003; Lindsey ve Colwell, 2003) ve yarışmaya dayalı (Ormalioğlu, 1999) oyunları tercih etmeleri ile açıklanabilir. Bu bulguda toplumdaki cinsiyetçi yaklaşımların da etkisi olabileceği düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde araştırma bulgularıyla uyumlu çok sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Uluyurt (2012)'un 5-6 yaş grubu 720 çocuğun akran ilişkilerini incelediği çalışmada bulgular, erkek çocukların aşırı hareketlilik puanlarının kızlardan daha yüksek olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Peren ve arkadaşları (2007), 5 ve 6 yaş grubunda 160 çocuk ile yürüttükleri çalışmada erkeklerin kızlara göre daha hiperaktif oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Ladd ve Profilet (1996) çalışmalarında erkeklerin aşırı hareketlilik puanlarının kızlardan daha yüksek olduğunu görmüşlerdir. Literatürde araştırma bulgularını destekleyen farklı pek çok araştırma bulunmaktadır (Miller, Koplewicz ve Klein, 1997; Kanlıçer, 2005; Gülay, 2008; Aras, Ünlü ve Taş, 2007; Dursun, 2010; Derman ve Başal, 2013; Güven ve Erden, 2014; Kızılışık Kartal, 2014; Salı, 2014; Tarkoçin, 2014; Gür, 2016; Ertürk Kara ve Gürgen, 2016). İlgili literatürde araştırma bulgularını desteklemeyen sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Yüce (2015), çalışmasında aşırı hareketliliğin cinsiyete göre farklılık göstermediğini saptamıştır. Araştırma bulguları arasındaki farklılığın araştırmaların örneklem gruplarındaki farklılıklardan kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulguları saldırganlığın cinsiyete göre farklılık gösterdiği sonucunu ortaya koymaktadır. Buna göre erkek çocuklar kızlara oranla arkadaşlarına karşı daha fazla saldırganlık göstermektedir. Maccoby ve Jacklin (1980), saldırgan davranışlardaki cinsiyet farklılığının, kalımsal ve biyolojik faktörleri işaret ettiğini belirtmiştir. Diğer taraftan toplumumuzda cinsiyetçi bir yaklaşım ile erkek çocukların saldırgan davranışlarına sınır konulmadığı, bu davranışların tolere edildiği ya da kabul gördüğü, erkek çocukların saldırganlık içeren davranışlara ve oyunlara daha çok yönlendirildiği düşünüldüğünde, bu bulgunun şaşırtıcı olmadığı söylenebilir. Literatür incelendiğinde araştırma bulgularını destekleyen çok sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Karaca ve arkadaşları (2011), 6 yaş grubundaki 299 çocuk ile yürüttükleri çalışmada erkek çocuklardaki fiziksel saldırganlığın kız çocuklara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ladd ve Profilet (1996), çalışmalarında erkeklerin saldırganlık puanlarının kızlardan daha yüksek olduğunu görmüşlerdir. Schmidt ve arkadaşları (2002), sosyal yeterliliğin yordayıcılarına ilişkin anaokuluna devam eden 49 çocuk üzerinde yaptıkları çalışmada erkeklerin kızlara göre daha saldırgan olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Dodge ve arkadaşlarının (2003) çalışma bulguları da erkek çocukların kızlara göre daha fazla saldırgan davranış gösterdiği yönündedir. Walker ve arkadaşları (2002) da, okul öncesi dönemdeki 179 çocuk ile cinsiyetin sosyal problem çözme stratejileri üzerindeki etkisini araştırdıkları çalışmada, kızların sosyal problem çömede kullandığı stratejilerinde sözlü veya fiziksel saldırganlığı kullanma olasılığının erkeklere göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Maccoby ve Jacklin (1980), yaptıkları meta analiz çalışmasında erkeklerin kızlara oranla daha saldırgan olduğunu görmüşlerdir. Braza ve arkadaşlarının (2012) yaptığı çalışmada bulgular, erkek çocukların kızlara oranla daha arbedeli oyunlar oynama eğiliminde olduklarını göstermektedir. Bu çalışma erkek çocukların saldırgan davranışlarının oyunlarına da yansıdığını göstermektedir. Literatürde araştırma bulgularını destekleyen farklı araştırmalar da bulunmaktadır (Crick, Casas ve Mosher, 1997; Scharf, 2000; Gülay, 2008; Walker, 2004; Altay ve Güre, 2012; Salı, 2014; Uluyurt, 2012; Kanlıçer, 2005; Dursun, 2010; Şen, 2009; Seven, 2007; Ensor ve ark., 2011; Tarkoçin, 2014; Gür, 2016; Ertürk Kara ve Gürgen, 2016; Kızılışık Kartal, 2014; Gündoğdu, 2010). Diğer yandan literatürde araştırma bulgularıyla uyuşmayan çalışmalar da bulunmaktadır. Çiftçi Topaloğlu (2013), sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı ve ebeveyn özyeterlik algısı arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla 4-5 yaş grubu 227 çocuk ve ebeveyni ile yürüttüğü çalışmada çocukların saldırganlık puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği sonucuna

ulaşmıştır. Ummanel (2007)'in 40-72 ay çocuk grubu üzerinde akran kabulünü incelediği çalışmanın bulguları da saldırganlığın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucunu ortaya koymaktadır.

Araştırma bulgularının aksine kızların erkeklerden daha saldırgan olduğu sonucunu ortaya koyan araştırmalar da bulunmaktadır (Ostrov ve Keating, 2004; Kargı ve Erkan, 2004). Araştırma bulguları arasındaki farklılıkların, değerlendirmede kullanılan ölçme araçlarındaki ve örneklem gruplarındaki farklılıklardan ya da saldırganlığın ele alınış biçimindeki farklılıklardan (fiziksel, sözel ve ilişkisel gibi) kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulguları, prososyal davranışın çocuğun yaşına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği sonucunu ortaya koymaktadır. Sonuçlar, 66-72 aylık çocukların 60-65 aylık çocuklara göre akranlarına karşı daha fazla prososyal davranış sergilediğini göstermektedir. Büyük çocukların küçüklere göre daha fazla prososyal davranış göstermesi, çocuğun takvim yaşındaki artış ile birlikte sosyal becerilerinde meydana gelen gelişme ile açıklanabilir. Ayrıca 60-65 ay çocuk grubu ile 66-72 ay çocuk grubunun yaş açısından birbirine oldukça yakın olmasına rağmen prososyal davranış açısından anlamlı bir fark bulunmasının, okulöncesi dönemdeki sosyal gelişimin hızını ortaya koyduğu söylenebilir. Literatürde araştırma bulgusunu destekleyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Karakuş (2008), 4-6 yaş grubu çocuklar üzerinde yaptığı çalışmada olumlu sosyal davranışların yaş ile birlikte arttığı sonucuna ulaşmıştır. Arı ve Yaban (2016) 4-6 yaş grubu çocukların sosyal davranışlarını inceledikleri çalışmada bulgular, 5 ve 6 yaşındaki çocukların olumlu sosyal davranış puanlarının 4 yaşındaki çocuklara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Literatürde araştırma bulgusunu destekleyen farklı çalışmalar da bulunmaktadır (Acun Kapıkıran, Bora ve Adak, 2006; Şen, 2009; Yaşar Ekici, 2015). Diğer taraftan literatürde araştırma bulgularını desteklemeyen çalışmaların da bulunduğu görülmektedir. Örneğin; Uluyurt (2012), 5-6 yaş grubundaki 720 çocuk ile yürüttüğü araştırmada çocukların akranlarına karşı yardımı amaçlayan sosyal davranışlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Salı (2014), 5-6 yaş grubu 243 çocuğun çeşitli değişkenler açısından akran ilişkilerini incelediği çalışmada, akranlarına karşı yardımı amaçlayan sosyal davranışların çocuğun yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermediğini saptamıştır. Aynı şekilde Gültekin Akduman ve arkadaşları (2015) da okulöncesi dönemdeki 510 çocuk ile yürüttükleri çalışmada, sosyal becerilerin yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bulgulara ait farklılıkların çalışmaların örneklem gruplarındaki farklılıklardan kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulguları, akranlara karşı asosyal davranış göstermenin çocuğun yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucunu ortaya koymaktadır. Buna göre, 60-65 aylık çocukların 66-72 aylık çocuklara göre akranlarına karşı daha fazla asosyal davranış sergiledikleri görülmektedir. Yaşar Ekici (2015), çalışmasında 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin 5 yaş çocuklarından daha yüksek olduğunu görmüştür. Dolayısıyla çocukların sosyal davranışlarının takvim yaşına bağlı olarak geliştiği düşünüldüğünde artan yaş ile birlikte asosyal davranışların azalmasının şaşırtıcı bir bulgu olmadığı söylenebilir. Bunun yanı sıra 60-65 ay çocuk grubu ile 66-72 ay çocuk grubu arasındaki küçük yaş farkına rağmen asosyal davranış açısından anlamlı bir farklılık bulunmasının, sosyal gelişimin okulöncesi dönemdeki hızını ortaya koyduğu söylenebilir. Diğer taraftan Uluyurt (2012) ve Salı (2014) 5-6 yaş grubu çocuklar ile yürüttükleri araştırmalarında akranlara karşı asosyal davranışların çocuğun yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Yüce (2015) de 4-6 yaş grubundaki normal gelişim gösteren ve özel gereksinimli çocuklar ile yürüttüğü çalışmada asosyal davranışların yaşa göre anlamlı farklılık göstermediğini görmüştür. Araştırma sonuçları arasındaki farklılıkların çalışmaların örneklem gruplarındaki farklılıklardan kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulguları, akranlara karşı kaygılı korkulu olmanın çocuğun yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucunu ortaya koymaktadır. Buna göre 60-65 aylık çocukların akranlara karşı 66-72 aylık çocuklara göre daha fazla kaygılı korkulu

oldukları görülmektedir. Kaygılı korkulu davranışlar; ağlama, endişe etme veya korku duyma gibi eğilimleri içermektedir (Ladd ve Profilet, 1996). Çocuğun yaşı arttıkça sosyal çevresinde bulunan akran sayısının, akranlarıyla kurduğu günlük ilişkilerin arttığı ve ilişkinin yapısının geliştiği bilinmektedir (Erwin, 2000, Rubin, Bukowski ve Parker, 1998; Gifford Smith ve Brownell, 2003). Bu durumda yaşın artması ile kaygılı korkulu davranışların azalması, artan yaş ile birlikte çocuğun akranlarıyla ilişkilerinde daha yeterli hale gelmiş olabileceğini ve bunun sonucu olarak da arkadaşlarına daha kolay uyum sağlamış olabileceğini düşündürmektedir. Literatür incelendiğinde araştırma bulgusunu destekleyen (Howes ve Phillipsen, 1998; Salı, 2012; Kızılışık Kartal, 2014) ve desteklemeyen (Livingston, 1996; Seven, 2007; Özbey, 2010) çalışmalar olduğu görülmektedir. Kızılışık Kartal (2014) okul öncesi dönemdeki 124 çocuk ve anneleri ile yürüttüğü çalışmada 3 yaşındaki çocukların 5 ve 6 yaşındaki çocuklara göre; 4 yaşındaki çocukların ise 6 yaşındaki çocuklara göre daha endişeli ve ağlamaklı olduklarını görmüştür. Howes ve Phillipsen (1998), çalışmalarında okulöncesi dönemdeki çocukların 9 yaşındaki çocuklara göre daha fazla geri çekilme davranışları gösterdiğini görmüşlerdir. Literatürde araştırma bulgularını desteklemeyen çalışmaların da bulunduğu görülmektedir. Uluhurt (2012), 5-6 yaş grubu 720 çocuğun akran ilişkilerini incelediği çalışmada çocukların akranlarına karşı kaygılı korkulu oluşlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Alisinanoğlu ve Kesicioğlu (2010), 36-72 aylık çocukların davranış problemlerini inceledikleri çalışmada endişeli-ağlamaklı olmanın yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmışlardır. Diğer taraftan Ertürk Kara ve Gürgen (2016), araştırma bulgusunun aksine 60-72 aylık çocukların, 48-60 aylık çocuklara oranla daha endişeli ve ağlamaklı oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma sonuçları arasındaki farklılık, araştırmaların farklı özelliklere sahip örneklem grupları ile yapılması veya araştırmalarda farklı değerlendirme araçlarının kullanılması ile açıklanabilir.

Araştırma bulguları, akranlar tarafından dışlanmanın çocuğun yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucunu ortaya koymaktadır. Buna göre 60-65 aylık çocukların 66-72 aylık çocuklara oranla akranları tarafından daha fazla dışlandığı görülmektedir. Çocukların sosyal becerileri, akranları tarafından kabul görme konusunda büyük rol oynamaktadır (Hay, 2005). Artan yaş ile birlikte çocuğun sosyal becerilerinde de bir artış görüldüğü bilinmektedir (Yaşar Ekici, 2015). Dolayısıyla çocuğun yaşındaki artış ile birlikte sosyal ilişkilerinde daha uyumlu ve yeterli hale geleceği söylenebilir. Bu bağlamda gelişimin hızlı olduğu okulöncesi dönemde, artan yaş ile birlikte akranlar tarafından dışlanmadaki azalmanın şaşırtıcı bir bulgu olmadığı söylenebilir. Ancak Uluhurt (2012) ve Salı (2014), 5-6 yaş grubu çocukların akranlarıyla ilişkilerini inceledikleri çalışmalarında çocukların akranları tarafından dışlanmasının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma bulguları arasındaki farklılığın araştırmaların örneklem gruplarındaki farklılıklardan ve yaş grubu kategorilerinin farklı şekillerde belirlenmesinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulguları, aşırı hareketliliğin çocuğun yaşına göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucunu ortaya koymaktadır. Buna göre aşırı hareketliliğin 66-72 aylık çocuklara oranla 60-65 aylık çocuklarda daha fazla olduğu görülmektedir. Okulöncesi dönemde artan yaş ile birlikte çocuk, daha fazla sosyal kural öğrenmiş ve bilişsel becerilerindeki gelişmeye bağlı olarak davranışlarının sonuçlarını daha iyi değerlendirebilir hale gelmiş olabilir. Bu da artan yaş ile birlikte çocuğun aşırı hareketliliğinde azalmaya neden olmuş olabilir. Literatürde araştırma bulgularıyla örtüşen çalışmaların olduğu görülmektedir. Miller ve arkadaşları (1997), 3-5 yaş grubu 455 çocuk üzerinde yaptıkları çalışmada küçük çocukların hiperaktivite puanlarının büyüklere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Alisinanoğlu ve Kesicioğlu (2010) çalışmalarında, 36-48 aylık çocukların 48-60 aylık çocuklara göre; 48-60 aylık çocukların ise 60-72 aylık çocuklara göre daha dikkatsiz ve aşırı hareketli olduklarını saptamışlardır. Kızılışık Kartal (2014) çalışmalarında 5 yaşındaki çocukların aşırı hareketlilik puanlarının 6 yaşındaki çocuklardan daha yüksek olduğunu görmüşlerdir. Literatürde araştırma bulgusuyla uyumsuz çalışmalar da bulunmaktadır. Ertürk Kara ve Gürgen (2016)'in 4-6 yaş grubu çocukların davranış

sorunlarını ele aldıkları çalışmanın bulguları, dikkatsiz ve aşırı hareketli olmanın çocuğun yaşına göre anlamlı farklılık göstermediği sonucunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Uluyurt (2012) ve Salı (2014)'da çalışmalarında aşırı hareketliliğin yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde değişmediğini görmüşlerdir. Araştırmaların örneklem gruplarındaki farklılıklar, araştırma bulguları arasındaki farklılığa neden olarak gösterilebilir.

Araştırma bulguları akranlara karşı asosyal davranışın, kaygılı korkulu olmanın, aşırı hareketliliğin, saldırganlığın ve akranlar tarafından dışlanmanın çocuğun devam ettiği okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucunu ortaya koymaktadır. Buna göre özel anaokullarına devam eden çocukların resmi anaokullarına devam eden çocuklara göre akranlarına karşı daha fazla asosyal davranış gösterdikleri, daha kaygılı korkulu oldukları, daha saldırgan ve aşırı hareketli oldukları, akranları tarafından daha fazla dışlandıkları görülmektedir. Bu bulgu, resmi anaokullarında akran ilişkilerini destekleyici daha fazla çalışma yapılmış olabileceğini ve kuralların daha belirgin olabileceğini, dolayısıyla çocukların akran kabulünü engelleyici olumsuz davranışları daha az sergilemiş olabileceklerini düşündürmektedir. Literatür incelendiğinde okul türü değişkeninin ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu ve araştırma bulgusunun literatürü destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Uluyurt (2012), 5-6 yaş grubu 720 çocuğun akran ilişkilerini incelediği araştırmada özel anaokulu veya anasınıfına devam eden çocukların devlet anaokulu veya anasınıfına devam eden çocuklara göre akranlarına karşı daha fazla asosyal davranış gösterdikleri, daha fazla kaygılı korkulu oldukları, akranları tarafından daha fazla dışlandıkları, akranlarına karşı daha fazla saldırganlık gösterdikleri, daha fazla aşırı hareketli oldukları yönündeki bulgular araştırma bulgularını desteklemektedir. Benzer şekilde araştırma bulgularına paralel olarak Altay ve Güre (2012)'de özel okulöncesi eğitim kurumuna giden çocukların, resmi okulöncesi eğitim kurumuna giden çocuklara oranla akranlarına karşı daha fazla saldırgan davranış gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Sarı (2007)'da çalışmasında özel okula giden çocukların devlet okuluna giden çocuklara göre daha fazla sosyal uyumsuzluk gösterdiğini görmüştür.

Araştırma bulguları çocuğun akran ilişkilerinin, çocuğun kardeş sayısına ve doğum sırasına göre anlamlı farklılık göstermediği sonucunu ortaya koymaktadır. Bu bulgu, çocuğun kardeş ilişkilerinin akranlarıyla ilişkilerinden farklı olduğunu düşündürmektedir. Okulöncesi eğitimin akran ilişkilerinde önemli bir rol oynayacağı düşünüldüğünde, bu araştırmada çocuğun okulöncesi kuruma başlangıç yaşının ve okulöncesi eğitime devam süresinin ele alınmaması, araştırmanın sınırlılıklarından biri olarak değerlendirilebilir. Bu çalışma ile 5-6 yaş grubu çocukların akran ilişkilerinin cinsiyet, yaş, doğum sırası, kardeş sayısı ve çocuğun devam ettiği okul türü değişkenlerine göre değişiklik gösterip göstermediği ortaya koyulmuştur. Okulöncesi dönemdeki akran ilişkilerinin yapısının analiz edilebilmesi, akran ilişkilerinde problem yaşayan çocuklar için uygun müdahale programlarının hazırlanabilmesi için farklı örneklem grupları ile de benzer çalışmalar yürütülmelidir.

Kaynakça

- Acun Kapıkıran, N., Bora İvrendi, A., Adak, A. (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: Durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 19-27.
- Alisinanoğlu, F., Kesicioğlu, O.S. (2010). Okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Giresun İli örneği). *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(1), 93-110.
- Alisinanoğlu, F., Ulutaş, İ. (2003). Çocukların kaygı düzeyleri ile annelerinin kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 128, 65-71.
- Altay, F.B., Güre, A. (2012). Okulöncesi kuruma (devlet-özel) devam eden çocukların sosyal yeterlik ve olumlu sosyal davranışları ile annelerinin ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2699-2718.
- Anthony, L.G., Anthony, B.J., Glanville, D.N., Naiman, D.Q., Waanders, C., Shaffer, S. (2005). The relationships between parenting stress, parenting behaviour and preschoolers' social competence and behaviour problems in the classroom. *Infant and Child Development*, 14(2), 133-154.
- Anthonyamy, A., Zimmer Gembeck, M.J. (2007). Peer status and behaviors of maltreated children and their classmates in the early years of school. *Child Abuse & Neglect*, 31(9), 971-991.
- Aras, Ş., Ünlü, G., Taş, F.V. (2007). Çocuk ve ergen psikiyatrisi polikliniğine başvuran hastalarda belirtiler, tanılar ve tanıya yönelik incelemeler. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 10(1), 28-37.
- Arı, M., Yaban, H. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal davranışları: Mizaç ve duygu düzenlemenin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 125-141.
- Asher, R.S., Coie, D.J. (1990). *Peer rejection in childhood*. New York: Cambridge University.
- Atılğan, G. (2001). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ve etmeyen ilköğretim 1. kademe 1. devre öğrencilerinin sosyal beceri özelliklerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Blatchford, P., Baines, E., Pellegrini, A. (2003). The social context of school playground games: Sex and ethnic differences, and changes over time after entry to junior school. *British Journal of Developmental Psychology*, 21(4), 481-505.
- Boivin, M. (2005). *The origin of peer relationship difficulties in early childhood and their impact on children's psychosocial adjustment and development*. Encyclopedia on early childhood development, 1-7.
- Boyle, D.E., Marshall, N.L., Robeson, W.W. (2003). Gender at play: Fourth-grade girls and boys on the playground. *American Behavioral Scientist*, 46(10), 1326-1345.
- Corsaro William, A. (1981). *Friendship in the nursery school: Social organization in a peer environment*. The development of children's friendships, 207-241.
- Crick, N.R., Casas, J.F., Mosher, M. (1997). Relational and overt aggression in preschool. *Developmental Psychology*, 33(4), 579-588.
- Crombie, G., Gold, D. (1989). Compliance and problem-solving competence in girls and boys. *The Journal of Genetic Psychology*, 150(3), 281-291.
- Derman, M.T., Başal, H.A. (2013). Okul öncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.
- Dodge, K.A., Lansford, J.E., Burks, V.S., Bates, J.E., Pettit, G.S., Fontaine, R., Price, J.M. (2003). Peer rejection and social information-processing factors in the development of aggressive behavior problems in children. *Child Development*, 74(2), 374-393.

- Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle annebaba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ensor, R., Hart, M., Jacobs, L., Hughes, C. (2011). Gender differences in children's problem behaviours in competitive play with friends. *British Journal of Developmental Psychology*, 29, 176-187.
- Ertürk Kara, H.G., Gürgen, F. (2016). 48-72 aylık çocukların davranış sorunlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2(4), 1494- 1505.
- Erwin, P. (2000). *Çocuklukta ve ergenlikte arkadaşlık*. Akınhay O, çev. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Fabes, R.A., Martin, C.L., Hanish, L.D. (2003). Young children's play qualities in same, other and mixed-sex peer groups. *Society for Research in Child Development*, 74(3), 921-932.
- Fazlıoğlu, Y. (2012). *Çocuktan çocuğa yaklaşımı*. Temel F, editör. Erken çocukluk eğitiminde yaklaşımlar ve programlar İçinde. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. New Delhi: Sage publications.
- Gainsley, S. Director HD. (2013). Building friendships in preschool. *Highscope Extensions*, 27(1), 1-8.
- Gifford Smith, M.E., Brownell, C.A. (2003). Childhood peer relationships: Social acceptance, friendships, and peer networks. *Journal of School Psychology*, 41(4), 235-284.
- Gülay, H. (2008). *5-6 yaş çocuklarına yönelik akran ilişkileri ölçeklerinin geçerlik güvenirlik çalışmaları ve akran ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gültekin Akduman, G., Günindi, Y., Türkoğlu, D. (2015). Okul öncesi dönem çocukların sosyal beceri düzeyleri ile davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 8(37), 673-683.
- Gündoğdu, R. (2009). 9 sınıf öğrencilerinin çatışma çözme öfke ve saldırganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 257-275
- Gür, A. (2016). *Çocuk evlerinde yaşayan çocuklar ile ailesiyle birlikte yaşayan çocukların akran ilişkileriyle sosyal davranışlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güven, E., Erden, G. (2014). Çocuğun algıladığı evlilik çatışması ve davranış sorunları. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 32, 33-54.
- Hay, D.F., Payne, A., Chadwick, A. (2004). Peer relations in childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 45(1), 84-108.
- Hay, D.F. (2005). Early peer relations and their impact on children's development. encyclopedia on early childhood development. *Center on Excellence for Early Child Development*, 1(1), 1-6.
- Howes, C., Phillipsen, L. (1998). Continuity in children's relations with peers. *Social Development*, 7(3), 340-349.
- Jamyang Tshering, K. (2004). *Social competence in preschoolers: An evaluation of the psychometric properties of the preschool social skills rating system (SSRS)*. PhD thesis, USA: Pace University.
- Ladd, G.W. (1990). Having friends, keeping friends, making friends, and being liked by peers in the classroom: Predictors of children's early school adjustment? *Child Development*, 61, 1081-1100.

- Kanlıklıçer, P. (2005). *Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği: Geçerlilik güvenirlik çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karakuş, A. (2008). *Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği Öğretmen Formu'nun güvenirlik ve geçerlik çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 26. basım. Ankara: Nobel.
- Kargı, E., Erkan, S. (2004). Okul öncesi dönem çocuklarının sorun davranışlarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 135-144.
- Kızıllık Kartal, G. (2014). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların davranış sorunları ile annelerinin evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Livingston, R. (1996). *Anxiety disorders child and adolescent psychiatry*. Baltimore Maryland.
- Lindsey, E.W., Colwell, M.J. (2003). Preschoolers' emotional competence links to pretend and physical play. *Child Study Journal*, 33(1), 39-52.
- Maccoby, E.E., Jacklin, C.N. (1980). Sex differences in aggression: A rejoinder and reprise. *Child Development*, 51, 964-980.
- Martin, C.L., Fabes, R.A. (2001). The stability and consequences of young children's same-sex peer interactions. *Developmental Psychology*, 37(3), 431-446.
- Mcdevitt, M.T, Ormrod, J.E. (2002). *Child development and education*. New Jersey: Pearson Education.
- Miller, L.S. (1997). Koplewicz HS, Klein RG. Teacher rating of hyperactivity, inattention and conduct problems in preschoolers. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 25(2), 113-119.
- Morgan, T.C. (2009). *Psikolojiye giriş*. Karabaş S, Eski R, çeviri editörleri. Ankara: H.Ü. Psikoloji Bölümü Yayınları.
- Moss, E., Smolla, N., Cyr, C., Dubois-Comtois, K., Mazzarello, T., Berthiaume, C. (2006). Attachment and behavior problems in middle childhood as reported by adult and child informants. *Development and Psychopathology*, 18, 425-444.
- Ormalıoğlu, M. (1999). *Niçin oyun? Çocuğun gelişiminde ve çocuğu tanımda oyunun önemi*. İstanbul: Özne Yayınları.
- Ostrov, J.M., Keating, C.F. (2004). Gender differences in preschool aggression during free play and structured interactions. *An Observational Study Social Development*, 13(2), 255-277.
- Özbey, S. (2010). Okul öncesi çocuklarda uyum ve davranış problemleriyle başa çıkmada ailenin rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(21), 9-18.
- Parker, J.G., Asher, S.R. (1987). Peer relations and later personal adjustment: Are lowaccepted children at risk? *Psychological Bulletin*, 102(3), 357-389.
- Peren, S., Stadelmann, S., Wyl, A.V., Klitzing, K.V. (2007). Pathways of behavioral and emotional symptoms in kindergarden children: What is the role of prosocial behaviour? *European Child Adolescent Psychiatry*, 16(4), 209-214.
- Persson, G.E.B. (2005). Developmental perspectives on prosocial and aggressive motives in preschoolers' peer interactions. *International Journal of Behavioral Development*, 29(1), 80-91.
- Rönnlund, M., Karlsson, E. (2006). The relation between dimensions of attachment and internalizing or externalizing problems during adolescence. *The Journal of Genetic Psychology*, 167(1), 47-63.
- Rogers, D.L., Ross, D.D. (1986). Encouraging positive social interaction among young children. *Young Children*, 41(3), 12-17.

- Rubin, K.H., Bukowski, W.M., Parker, J.G. (1998). *Peer interactions, relationships, and groups*. Handbook of Child Psychology.
- Rubin, K.H., Menzer, M. (2010). *Culture and social development*. Encyclopedia on Early Childhood Development, 1-9.
- Salı, G. (2014). Okulöncesi dönem çocuklarında akran ilişkilerinin ve akran şiddetine maruz kalmanın çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(2), 195-216.
- Santrock, J.N. (2012). *Yaşam boyu gelişim*. Yüksel G, çev. editörü. 13. basımdan çeviri. Ankara: Nobel Yayınları.
- Sarı, E. (2007). *Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Seven, S. (2007). Ailesel faktörlerin altı yaş çocuklarının sosyal davranış problemlerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51(51), 477-499.
- Sümer, N., Şendağ, M.A. (2009). Orta çocukluk döneminde ebeveynlere bağlanma, benlik algısı ve kaygı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 86-103.
- Scharf, C.S. (2000). *Gender differences in adolescent aggression: An analysis of instrumentally us*. PhD thesis, USA: Central Michigan University.
- Schmidt, M.E., Demulder, E.K., Denham, S.A. (2002). Kindergarten social-emotional competence: Developmental predictors and psychosocial implications. *Early Child Development and Care*, 172, 451-462.
- Şen, M. (2009). *3-6 yaş grubu çocukların sosyal davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Tabachnick, B.G., Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics*. sixth ed. Boston: Pearson.
- Tatlı, S. Alakoç Pirpir, D. (2015). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların öğretmenleriyle olan ilişkilerinin sosyal beceri düzeylerine etkisinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 31, 429-441.
- Ummanel, A. (2007). *Okul öncesi çocuklarda akran kabulünün çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uluyurt, F. (2012). *Bazı değişkenlere göre okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının akran ilişkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaşar Ekici, F. (2015). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 14.
- Yener, P. (2014). *Okul öncesi eğitimi alan 60 ay ve üzeri çocukların sosyal beceri düzeyleri ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Çocuk ruh sağlığı*. 24. basım. İstanbul: Özgür Yayıncılık.
- Walker, S., Irving, K., Berthelsen, D. (2002). Gender influences on preschool children's social problem-solving strategies. *The Journal of Genetic Psychology*, 163, 197-209.
- Walker, S. (2004). Teacher reports of social behavior and peer acceptance in early childhood: Sex and social status differences. *Child Study Journal*, 34(1), 13-28.